

τική αναγέννηση της νέας 'Ελλάδας ἀπὸ τοῦ δημο-
τικῆ αἰσθητικῆς καὶ τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Καὶ τέλος ἀρ-
χίσαν νὰ βλέπουν καὶ τοὺς μοναδικούς θησαυροὺς τοῦ
ἑλληνικοῦ λαοῦ. Αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ σκάψουν γιὰ νὰ ἀναβρίσκει
ἐκείνη ἡ θεία πηγὴ τοῦ ἑλληνικοῦ νοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς
ψυχῆς. Ἔτσι στοχάζονταν ὁ μέγας Βαλαωρίτης. Ἔτσι τὸ
ἔβλεπε οἱ πρὸ πολλοὶ ποιητὲς ἀπὸ τὰ Ἑφτάνησα·
ἔτσι ὁ Παλαμάς, ὁ Δροσίνης, ὁ Κρυστάλλης τὸ προαισθάν-
ονταν ἀπὸ χρόνια. Κ' ἔτσι ὅσοι κι ἂν ἐπηρέασαν τὴν δια-
νοητικὴν Ἑλλάδα, ἀράδα ἀράδα οἱ ἔνοιοι, ἐπιρροὴ τῆς Ἱτα-
λίας στὰ Ἑφτάνησα, τῆς Γαλλίας στὴν Ἀθήνα, τῆς
Γερμανίας σὲ μερικοὺς, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ μπάσουμε
στὴν φιλολογικὴ κίνησιν τῆς νέας Ἑλλάδας τὰ χωρίσματα
καὶ τὰ σημάδια τοῦ συνθηθίου· ἰδὼ. Βέβαια, ἡ ἀνα-
κριντικὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ, τὸ μαζὶ πικρὸ καὶ
παιγνιδιάρικο κέρι τοῦ Βηλαρά, ἐνὸς ἀνοιχτομάτη δημο-
τικιστῆ, ἡ πειραχτικὴ καὶ παιγνιδιάρικα Μούσα τοῦ Ρίζου
Νερουλοῦ, θὰ μπορούσαν νὰ ταιριαστοῦν μὲ τῆς ἐποχῆς
τοὺς τὸν κλασικισμὸν τοῦ ξενοχούσε· ἡ πολιτικὴ καὶ
σποδρὴ σάτυρα τοῦ Ἀλέξανδρου Σούτσου γεϊτόνισσα εἶναι
τῆς σάτυρας τοῦ Βαρθολομαίου. Ὁ Σολωμὸς ἔχει κάποια
συγγένεια μὲ τὸ Σίλλερ, καὶ ὁ Τυπάλδος μὲ τὸ Μαντζόνι·
ὁ Βαλαωρίτης εἶναι φανατικὸς θαυμαστὴς τοῦ Οὐγκώ, καὶ
τοῦτο φαίνεται ἀρκετὰ στὸ ἔργο του, καθὼς δέχεται καὶ
σὲ ἄλλα ἔργα ἡ λατρεία τοῦ Μυσσέ, τὸ Λαμαρ-
τίνω, τὸ λόρδο Μπάιρον· ὁ Πολέμης, ὁ Γρυπάρης, ποὺ
ἀνέχονταν στὴ σύγχρονον γενεάν, μαρτυροῦν ἰδὼ καὶ κατ',
ἂν καὶ πολὺ διαφορετικὰ καθένας τοὺς, κάποιο μοιάσιμον
μὲ τὴν θεωρίαν τῶν δικῶν μας τῶν Parnassiens, καθὼς
καὶ ὁ Παλαμάς ποὺ πάντα ὅμως ἐκεῖνος, φυσικὰ τραβηγ-
μένος ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸν τοῦ νοῦ, φανερώθηκε πᾶντα πρὸς
πολὺ σὰ συμβολιστὴς. Συμβολιστὴς εἶναι οἱ καλῆτεροι
ποιητὲς τῆς «Τέχνης» (1898—1899), ποὺ σ' ἕνα καιρὸ
ἀνταμώθηκαν κάτου ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πέτρου Βασι-
λικοῦ, ὁ Καμπύσης, ὁ Πορφύρας, ὁ Μαλακάσης, ὁ Πασα-
γιάννης, ὁ Βλαχογιάννης, γιὰ νὰ ξανασκορπιστοῦν ὕστερα.

Ἀλλὰ τὰ χαρακτηριστικὰ σημάδια, γιὰ μιὰ δίκαια κα-
τάταξιν, βρίσκονται ἄλλου. Ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη ἐκεῖ
κάτου τόσο στενὰ εἶναι δεμένη μὲ τὴν αἰσθητικὴν, ὥστε
κάθε ἀρχηγὸς σχολῆς χρειάζεται νὰ εἶναι, πρῶτα καὶ ἂν ἄρ-
χῇ, γραμματικὸς.

Καθὼς ὁ Ψυχῆς ἔγινε ὁ Δάκκαλος τοῦ ἀκέραιου σημε-
ρινοῦ Δημοτικισμοῦ, ὁ Κοραῆς, ἰδὼ καὶ ἐκτὸς χρόνιαν, ἔ-
γινε ὁ προφήτης τῆς Κηφισοῦσας, ποὺ πηγάζει μολα-
ταῦτα ἀπὸ μιὰ στραβὴν ἐξήγησιν τῶν θεωριῶν του. Ἀνά-
μνησιν στὰ δύο δόγματα, ἰδὼ καὶ λίγα χρόνια, στάθηκε ἡ
ἐκείνη ἀντιφάσις τῶν ὁπαδῶν τῆς μιχτῆς γλώσσας· οἱ πολ-
λοὶ ἂν αὐτοὺς εἶναι κριτικοὶ καὶ διηγηματογράφοι (μέσα
σ' αὐτοὺς ὁ Νιρβάνης, ὁ Μήτσος Χατζόπουλος, ὁ Ξενό-
πουλος καὶ ὁ ἀριστοτέλης τοῦ ὕψους Παπαδιαμάντης),
καὶ ποὺ ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ χωρίσῃ τὴν ἰδίαν τῆς ὁμορ-
φίαν ἀπὸ τὴν ἰδίαν τῆς γλώσσας. Οἱ ἰδέες καὶ αὐτοῦ κλίνουν
πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ ἀναγνωρίζουν πῶς εἶναι
ἀπόλυτη ἀνάγκη νὰ γίνῃ καὶ γραφτὴ γλῶσσα ἡ γλῶσσα
αὕτη, πλουτισμένη, κάθε ποῦ τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἔκφρασις, μὲ
τύπους ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἢ ἀπὸ τὴν καθαρεύουσαν ποὺ μὴ-
καὶ στὴν φιλολογικὴ κυκλοφορίαν καὶ στὴν γλῶσσαν ποὺ μι-
λιέται. Εἰμαστέ ἀναγκασμένοι νὰ παραδεχτοῦμε τὰ τρία
τοῦτα ξεχωρίσματα, καὶ σ' ἕνα ἂν αὐτὰ νὰ κατατάξουμε
κάθε συγγραφέα, σὰ θέλουμε νὰ μελετήσουμε τὰ ἔργα καὶ
τὸ χαρακτῆρα του.

Ἀπὸ τίς καλὲς μελέτες τοῦ κ. Γ. Λαμπρόπουλου, ποὺ ἔ-
σταλνέ πρὶν ἀπὸ μᾶς τὰ «Νεοελληνικὰ Γράμματα», οἱ ἀ-
ναγνώστες τοῦ «Ἑρμῆ» γνωρίζουν, στὰ γενικά της, τὴν
ταρινὴν κίνησιν, καὶ αὐτοὺς ποὺ ξεχωρίζουν μέσα σ' αὐτή.
Ἐμεῖς θὰ προτιμούσαμε νὰ προχωρήσουμε μὲ τὸ φιλολο-
γικὸν καὶ μεθοδικὸν παρουσίαν τῶν συγγραφέων, ση-
μειώνοντας τὴν θέση ποὺ πρέπει νὰ πιάσῃ, μέσα στὴν ἀ-
διάκοπην σειράν τῶν σύγχρονων ἔργων, κάθε προγενέστερος
καὶ κάθε πρόδρομος, μὲ τὴν ἐπίδρασίν του. Θὰ μᾶς ἔφτανε
γιὰ τοῦτο νὰ ἀναλύσουμε τὰ «Γράμματα» τοῦ Κωστή Πα-
λαμά. Συλλογὴ ἀπὸ τίς πρὸ διδαχτικῆς, σειρά ἀπὸ μελέ-
τες καὶ ἀπὸ ἐνθυμίσαις ἀπάνου στοὺς ἀνθρώπους, στὰ ἔργα
καὶ στὶς προσπάθειες τῆς Νέας Ἑλλάδας. Ἡ φλόγα μιᾶς
σκέψης, ποὺ πιστεύει ἐκλόνητα, λαμπρύνει ἐκεῖ τίς κα-
θαρότερες ἀλήθειαι γιὰ τὰ τωρινὰ καὶ γιὰ τὰ μελλόμενα·
καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πάρῃ ἀπὸ καὶ πολὺ τιμὰς πληρο-
φορίας γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς δημοτικῆς γλώσσας.

θεώρησιν τῆς προηγουμένης ἐποχῆς, ἰδὼ καὶ ἡλικιοσπέντε χρό-
νια, ὁδηγὸν παίρνοντας τὰ «Γράμματα» τοῦ κ. Παλαμά, κυ-
ρίως τὸ ἄρθρον ποὺ ἐπιγράφεται «Τὸ θαμποχάρμα μιᾶς
ψυχῆς» καὶ τελειώνει ὡς ἑξῆς:

«Δὲν μπορούμε νὰ ἐξαντλήσουμε ἰδὼ τέτοιο ὄλκον. Θὰ
τὰ ξαναβρούμε ἀργότερα. Θὰ ποῦμε μαζὶ καὶ τί πρέπει
νὰ ἀναγνωρίσῃ πῶς κρατῆται ἀπὸ τὴν γερμανικὴν ἐπίδρασιν,
καὶ γιὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ γαλλικοῦ συμβολισμοῦ, καὶ γιὰ
τὸν πόλεμον ποὺ πολεμάει ἀδιάκοπα ὁ Ψυχῆς, καὶ τὴν
προσπάθειαν ποὺ δαίχνουν οἱ νεώτεροι νὰ γυρίσουν πρὸς
ἕνα εἶδος εἰδωλικῆς φυσιοκρατίας, ἱκανῆς νὰ ταιριάξῃ
τὴν χάρη καὶ τὴν μεγαλοχολίαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν
μὲ τὸ νέο αἶσθημα. Καὶ βέβαια γρικώντας τὴν ἀγαθὴ καὶ
οἰκογενειακὴ κουβέντα τοῦ Ἀργύρη Ἑφταλιώτη, θὰ κά-
μουμ' ἕνα γύρο ἀνάμεσα στὴν «Ἱστορίαν τῆς Ρωμιοσύ-
νης», ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ σκλάβωσαν οἱ Ρω-
μαῖοι τὴν Ἑλλάδα. Ἡ «Ἱστορία» τῆς Ρωμιοσύνης θὰ
μᾶς δώσῃ ἀφορμὴ πρὸς ἄλλα ἰδὼ καὶ ἐκεῖ τριγυρίζοντα
καὶ μιλήματα, καθὼς καὶ ὁ «Ἀρχαιολόγος» τοῦ Κερκα-
βίτσα, ἡ «Ἀσάλευτη Ζωὴ» τοῦ Παλαμά, ἡ νέα «Ἰλιάδα»
τοῦ Πάλλη, οἱ «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμένοι» τοῦ Ταγκό-
πουλου, ἡ γενναία φλόγα τοῦ «Νουμά» καὶ ὁ συμβολι-
στικὸς ἐκλεχτισμὸς τῶν «Παναθηναίων». Τὸ συμπέρασμα
μας γιὰ σήμερον εἶναι πῶς ἡ σύγχρονον λογοτεχνία ἀνέκει,
θέλουμε δὲ θέλουμε, στοὺς δημοτικιστὰς.

D. ASTEROTIS

ΕΣ ΒΑΛΒΗΝ

Ἐπεὶ τοι, Βάλβα τενεκεῦ, καλῶς ποιῶν ξυγγραφεὺς,
χαρτίῳ χρησάσθαι λεπτῷ εἶπε τοῖς τυπογράφοις.

ΣΑΡΑΦΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«ΔΙΧΩΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙ»

(Ζ. Φυτίλη. Δράμα σὲ τρεῖς πράξεις μὲ πρόλογον καὶ ἐπί-
λογον. Φωκιάχθηκε στὴν Πόλιν, τυπώθηκε στὴν Ἀθήνα τὸν
Ἀπρίλη τοῦ 1905).

Πρῶτα πρῶτα ὁ κ. Ζ. Φυτίλης στὸ καινούριον
δράμα του στάθηκε πολὺ τυχερὸς στὸν τίτλον. Τὰ
δύο ἄλλα δράματά του, «Μητέρα καὶ κόρη» καὶ
«Τὸ ἔκθετον», δὲν μπορούνε νὰ καμαρώνουν καὶ τόσο
γιὰ τοὺς τίτλους τοὺς, ποὺ ταιριάζουν περισσύτερον
σὲ ρομάντζο τῆς ρουτίνας παρὰ σὲ δράμα μὲ κά-
πιες ἀξιώσεις. Στὸ τρίτον ὅμως δράμα του, τὸ και-
νούριον, ὁ τίτλος, καλόφρονος κρᾶχτης, σαγηνεύει τὸν
ἀναγνώστη ποὺ ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν ὁμορφὸν τίτλον
καὶ προχωρῶντας στὴν μελέτη τοῦ δραματοῦ βρί-
σκει πῶς ὁ συγγραφεὺς του, ἐξὸν ἀπὸ τὸν τίτλον, ἔχει
καὶ ἄλλους λόγους νὰ καυχῆται γιὰ τὸ ἔργο του.

Δυὸ φορές τὸ μελέτησα μὲ προσοχὴ τὸ «Δίχως
ἀκρογιαλί» μὰ πολλὰς φορές κατόπι τὸ συλλογί-
στηκα. Δὲν εἶναι δράμα ποὺ διαβάζεται γιὰ νὰ ξε-
χαστεῖ. Εἶναι ἀπὸ τὰ δράματα ἐκεῖνα, τὰ διαλε-
χτά, ποὺ ὄχι μόνον γιὰ τὴν ξεχωριστὴν τεχνολογίαν
τοὺς, ἀλλὰ περισσύτερον γιὰ τὴν κεντρικὴν ἰδέαν τοὺς,
τὴν ψυχὴν τοὺς τὸ leit motive καθὼς λένε οἱ Φράγ-
γοι) τραβᾶνε ὁλοῖσιν στὸ μυαλὸ καὶ θρονιάζονται
κεῖ μέσα μὲ δικαιώματα καταχτητῆ καὶ τύραννου.
Θεὸς καὶ θεὸς θὰν τὸ θυμηθεῖς τὸ δράμα, θὰν τὸ
συζητήσῃς μοναχός σου, θὰν ἀναλύσῃς. Σοῦ ἐπι-
βάλλεται. Ἄν τὸ δεῖς καὶ στὸ θέατρο, ἡ ἐπιβολὴ
θὰναι ἀκόμα πρὸς δυνατὴ, καὶ ἔτσι καὶ ἡ ζωὴ τοῦ πρὸς
πολύχρονον στὴ σκέψιν σου.

Τὸ βιβλίον τὸ κλεισάει καὶ δὲ θὰν τὸ ξανανοῖξῃς.
Οὔτε τώρα ποὺ γράφω. Μπορεῖ ἀργότερα νὰ θελήσω
νὰν τὸ ξαναδιαβάσω, δὲν ξέρω, μὰ γιὰ τὴν ὥραν δὲ τοῦ

χρειάζεται. Ὁ, τι ἀρπαξάει ἀπ' αὐτὸ τίς δυὸ φορές
ποὺ τὸ μελέτησα, μὲ φτάνει. Μπορεῖ νὰ μὴν καλο-
θυμοῦμαι τὰ ὄνόματα, οὔτε ὅλες τίς σκηνές, οὔτε
μερικὲς λεπτομέρειες, μὰ δὲν ἔχει νὰ κάνει τίποτα.
Τίς λεπτομέρειες θὰν τίς προσέξῃς αὔριο ὁ κριτογράφος
ποὺ θὰ φιλοκοσκινήσῃ τὸ ἔργο γιὰ νὰ ξεχωρίσῃ
τὰ σκηνὰ ἀπὸ τὰ καλὰ. Δὲν καταπιάνομαι τίτλα
δουλιὰ τὴν βαριέμαι. Μ' ἀρέσει, δὲ μ' ἀρέσει, ξέρω
νὰ πῶ, καὶ τὸ δράμα τοῦ κ. Φυτίλη μ' ἔρεσε πολὺ.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ μὲ δυὰ λόγια. Ὁ ζωγράφος
Λουκάς παντρεύτηκε τὴ Σμαράγδα ἀπὸ ἀγάπην.
Εἶδε ὅμως πῶς ὁ γάμος σκοτώνει τὸν ἔρωτα (μιὰ
θεωρία καὶ αὕτη ποὺ συγχολέγεται, μὰ ποὺ σηκώνει
καὶ συζήτησιν) καὶ ἐπειδὴ ὁ ἔρωτας τοῦ χρειζότανε
γιὰ νὰν τοῦ δυνάμειν τὴν ἀγάπην στὴ δουλιὰ του,
ζήτησε νὰ βρεῖ στὴν ἀγκαλιὰ μιανῆς ὁμορφῆς, μὰ
ἐξαιτίας τῆς καὶ λαφρόμυαλης γυναίκας, τῆς Ἀλε-
ξάντρας, τὴν δυνάμειν αὐτὴν.

Εἶναι μερικοὶ ποὺ ὅλα τὰ ἐπιτρέπουν στὸν καλλι-
τέχνην. Ὁ καλλιτέχνης μπορεῖ καὶ νὰ ἐγκληματίσῃ
ἀκόμα, ὅταν αὐτὸ τὸ κάνει γιὰ τὴν τέχνην του, ἀπὸ
ἀνάγκην τῆς τέχνης, νὰ ποῦμε. Διαβάζω κάποτε
πῶς ἕνας ζωγράφος τῆς Ἀναγέννησης σταύρωσε ζων-
τανὸν ἄνθρωπον γιὰ νὰ χεῖ μὲ προστά τοῦ ζωντανῆ ἀνα-
παράστασιν τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ.
Τὸ διαβάσα καὶ δὲν ἐφρίξα· θάμασα μοναχῇ. Τὸ
ἴδιον αἶσθημα δοκίμασα διαβάζοντας τελευταῖαν στὸ
«Νουμά» καὶ τὸ μεγαλοκράταστο καὶ περισσύτερον
«Ἀπελλῆ» τοῦ κ. Κ. Θεοτόκη. Ὅταν ὁ Ἀπελλῆς,
θυσιάζοντας καὶ ἔρωτα καὶ οἶκτον καὶ κάθε ἄλλο ἀν-
θρώπινο αἶσθημα, στὴν Τέχνην διατάζει νὰ λυσοδέ-
σουνη ζωντανὸν τὸ Διονυσόδωρον ἀπάνου στὸ βράχον
καὶ νὰν τὸν τυραννήσουνη, γιὰ νὰ χεῖ ἔτσι μὲ προστά
τοῦ ζωντανῆ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Προμηθέα, σοῦ γεν-
νάει τὸ θαμνασμὸν καὶ ὄχι τὴν ἀγανάχτησιν χειροκρο-
τεῖς, μέσα στὶς γραμμὰς αὐτῆς τίς γιομάτες ἀπὸ με-
γαλῆς καὶ φρίκης, τὸν τεχνίτην καὶ δὲν ξεχωρίζεις
καθόλου τὸν ἄκαρδον κακοῦργον. Ὅχι μόνον ἕνα Διο-
νυσόδωρον, μὰ καὶ χίλιους, λές, εἶχε κάθε δικαίωμα
νὰ θυσιάσῃ ὁ μέγας ζωγράφος γιὰ νὰ χρητάσῃ
τὴν εὐγενικὴν διάνοιαν τῆς καλλιτεχνικῆς ψυχῆς του.

Δὲ λές τὸ ἴδιον καὶ γιὰ τὸ Λουκά τοῦ κ. Φυ-
τίλη. Ὁ Λουκάς μπορεῖ νὰ φτιάξῃ ὁμορφῆς εἰκόνες,
μὰ καλλιτεχνικὴ ψυχὴ δὲν ἔχει, ἀληθινὸς καλλι-
τέχνης δὲν εἶναι. Ἄν εἶταν τέτοιος, ἡ ἀγγελικὴ ἀ-
φοσίωσις τῆς γυναίκας του, τῆς Σμαράγδας, ἡ βαθιὰ
ἀγάπην τῆς, τὸ «μέσα πλοῦτος» ποὺ ἀναδίνεται ἀπὸ
κάθε πράξιν καὶ ἀπὸ κάθε λόγον τῆς, θὰ τὸν κάνανε
νὰ ζητήσῃ τὴν κινήτραν δυνάμειν τῆς τέχνης στὴ γυ-
ναίκα του καὶ νὰ βρεῖ τὴν ἐμπνευστὴν τοῦ στὴν ψυχὴ
τῆς. Μὰ ὁ κ. Φυτίλης τὸν ἥρωά του τὸν ζωγράφον
ἐξαιτίας περισσύτερον ἄνθρωπον — μερικὲς φορές καὶ
λίγον ἀνόητον — καὶ λιγότερον καλλιτέχνην. Μπορεῖ νὰν
τὸ κάνει καὶ ἐπίτηδες, καὶ ἔτσι ἐλπίζω, γιὰ τὴν ἀ-
ληθινὴν καλλιτέχνην γιὰ ἥρωα τὸ δράμα του δὲ θὰ
καλοστεκούτανε ἴσαμε τὸ τέλος. Θὰ τέλειωνε στὴ
δεύτερην πράξιν ὅταν ἡ γυναίκα του ἀνανοῖγει τὴν
καρδίαν τῆς, ἡ καλύτερα καὶ σωστότερα ὅταν τοῦ
ἀπλώνει κάτου στὰ πόδια του τοὺς ἀξέτιμους
θησαυροὺς τῆς ψυχῆς τῆς, σὰ νὰ τοῦ λέει: «Κοιμή-
ταισέ τινε τὴν καρδίαν μου, ἀπὸ δική σου εἶναι,
εὐτύχησε μὲ τὸ μαρτύριόν μου, ἀπὸ σὲ ζεῖ αὐτό,
ἀγάπα τὴν Ἀλεξάντρα ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς σοῦ εἶναι
ἀπαραίτητη γιὰ τὴν τέχνην σου, μὰ μὴ πάψεις νὰ
μ' ἀγαπᾷς καὶ μένα τὴ φτωχή!»

Ἄν εἶταν ἀληθινὸς καλλιτέχνης ὁ Λουκάς ἄλλο
ἀπ' αὐτὸ δὲ θὰ ζητούσε. Εἶναι τόσο σπάνια ἡ
τυφλὴ ἀφοσίωσις σήμερον ποὺ καὶ καλλιτέχνην ἀκό-
μα μπορεῖ νὰ συγκινήσῃ καὶ νὰ ἐνθουσιάσῃ. Ὁ

Κατόπι ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου κάνει μιὰ σύντομην ἀνα-

καλλιτέχνης, κι ἂν δὲν εὔρισκε στὴν τέττα ὑπέρκοςμη ἀφοσίωση τὸ ξεδιψασμα τῆς ψυχῆς του, θάχε τουλάχιστο τὴν ἀνθρωπιά νὰ μὴν τῆς πετάει κατὰμουτρα τὴν ἔνοχη ἀγάπη του—τὴν περισσότερο σαρκική παρὰ ψυχική, ἀγάπη δηλ. ὅχι καλλιτέχνη παρὰ παραλυμένου ἀνθρώπου—καὶ νὰ μὴν τῆς λείει μὲ τὸ φέριμό του πὼς μιὰ γυναῖκα δὲν τονε φτάνει, μὰ τοῦ χρειάζονται δύο, μὴν πορεῖ καὶ περισσότερες, μὰ, νὰ ποῦμε, γιὰ τὸ σπῖτι, ἄλλη γιὰ τὸ ἐργαστήρι, ἡ τρίτη γιὰ τὸν περίπατο, ἡ τέταρτη γιὰ τὰ καλοκαιρινὰ μικροταξιδάκια κ' ἡ πέμπτη δὲν ξέρω γιὰ ποιά ἄλλη δουλιὰ.

Γι' αὐτὸ ἐπιμένω πὼς ὁ κ. Φυτίλης ἐπλασε τὸν ἥρωά του πολὺ ἄνθρωπο καὶ καθόλου καλλιτέχνη. Τὴν εἶπε ζωγράφος, ἀφοῦ ἐπρεπε νὰν τοῦ δώσει ἕνα ἐπάγγελμα—ὁ ρόλος τοῦ γυναικᾶ δὲν εἶναι ἐπάγγελμα—κι ἀφοῦ τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ φαντάζει πολὺ ἀπάνου στὴ σκηνή. Ὁ «διχασμός» τοῦ αἰσθημάτου ποῦ θέλει νὰ μὴς προυνιάσει ὁ συγγραφέας, δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸ προνόμιον τῶν ζωγράφων. Εἶναι ψυχικὴ ιδιότης ἡ ιδιοτροπία ποῦ σκετίζεται περισσότερο μὲ τὸ φυσικόν, μὲ τὴν αἰδιοσυγκρασίαν, ποῦ λέν, τοῦ ἀνθρώπου παρὰ μὲ τὸ ἐπάγγελμα του. Κάθε ἄνθρωπος, καὶ χτίστης νᾶναι, μὴν πορεῖ νὰ διπλαγηθεῖ, δηλ. μὴν πορεῖ ἀγαπῶντας τὴν γυναῖκα του νὰ γαπᾶει κι ἄλλη, γιὰ τοῦτο ἢ γιὰ κείνο, τὸ χάρισμά της, ἴσως καὶ γιὰ τὴν ψυχὴν του, ἀνέσυχη κι ἀχόρταγη, ἀναζητᾶει ὑλονένα τὴν ἀπόλυτη εὐτυχία, ποῦ ἀλλήμονο δὲ βρίσκεται στὴ ζωὴ, παρὰ μοναχὰ στὴ φαντασίᾳ τῶν ποιητῶν. Ψυχικὲς ιδιοτροπίες, βλέπετε, ὅλ' αὐτά. Ἄλλος μὲ τὸ λίγο εὐχαριστιέται. Ἄλλος καὶ τὸ πολὺ τὸ βρίσκει λίγο.

Σὰν κατηγορήσει κανεὶς σὲ τέττα ζητήματα, δύσκολο νὰ σταματήσει. Ὁ κ. Φυτίλης τὰ φταίει μὲ τὸ δῖμα του. Τὸ εἶπα πὼς δὲν περνιέται ἔτσι ἀνάβει συζήτηση. Καὶ νὰ ποῦ ὁ λόγος μου βγαίνει ἀληθινός. Γιὰ σημειωσούλα τὰρχίνησα, καὶ κοντεύει νὰ γίνει ἄρθρο· ἂν δὲ σταματήσω ἀπότομα, ἡ σημειωσούλα μου τὸ δίχως ἄλλο θὰ γίνει μελέτη ψυχολογική.

Γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ἔργου λίγα ἔχω νὰ πῶ. Τὸ δῖμα εἶναι μὲ τρεῖς πράξεις, μὲ πρόλογο καὶ μ' ἐπίλογο. Ἡ τέττα διαίρεση εἶναι πολὺ παλιά. Ὅταν τὸ δῖμα γράφεται μονάχα γιὰ νὰ διαβαστεῖ, μὴν πορεῖ ἀξιόλογα νὰ σταθεῖ κι ὁ πρόλογος κι ὁ ἐπίλογος. Μὰ γιὰ τὴ σκηνή, ἐξὸν ποῦ εἶναι περὶ τὰ τέττα, ζαλίζουσι κίβλας καὶ τὸ θεατὴν ποῦ πρόλογο κ' ἐπίλογο θὰν τὰ πάρει γιὰ πράξεις ξεχωριστές, γι' ἀρχὴ καὶ γιὰ τέλος τοῦ δράματος, ἐνῶ τέττο σκοπὸ δὲν ἔχει ὁ συγγραφέας. Στὸν πρόλόγον τοῦ ὁ συγγραφέας θέλει νὰ δείξει—μιλάω γι' ἀναγνώστη πάντα κι ὅχι γιὰ θεατὴ—τί ἔγινε πρὶν ἀρχινῆσαι τὸ δῖμα· καὶ στὸν ἐπίλογόν του τί ἔγινε ἀφοῦ τὸ δῖμα ἐτέλειωσε.

Μὰ τὸ πρὶν καὶ τὸ ἀφοῦ στὴ σκηνὴ δὲ στέκονται καθόλου. Καὶ τὸ δῖμα τοῦ κ. Φυτίλη, ποῦ εἶναι φτιασμένο ἴσα ἴσα γιὰ τὴ σκηνή, φαίνεται σὰ νὰ στενοχωριέται σφιγμένο ἀνάμεσα πρόλογο κ' ἐπίλογο. Γι' αὐτὸ θὰ προτιμοῦσα ὁ πρόλογος, ποῦ ἔχει τόσο ὁμορφες ἰδέες, νὰ μὴν εἶτανε σκηνικός, ἀλλὰ πρόλογος τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα. Ὁ ἴδιος δηλ. ὁ συγγραφέας νὰ μιλάει στὸν ἀναγνώστη του γιὰ τὸ μεγάλο ψυχολογικὸ ζήτημα ποῦ θὰ ξετυλιχτεῖ κατόπι στὸ δῖμα. Μερικὲς ἰδέες τοῦ πρόλογου, ποῦ εἶναι ἀπαράιτητες καὶ γιὰ τὸ δῖμα, μὴν πορούσαν μὲ τέχνη νὰ χωθοῦνε στὴν πρώτη πράξη ἢ καὶ στὶς κατοπινές. Ὁ ἐπίλογος πάλι, ἀφοῦ τὸ δῖμα ἀδύνατο νὰ τε-

λιώσει στὴν τρίτη πράξη, μὴν πορούσε νὰ γίνει πράξη σωστή, κ' ἔτσι τὸ «Δίχως ἀγοργιάλι» μὲ τέσσερις πράξεις, δίχως πρόλογο κ' ἐπίλογο, θὰ εἶτανε πολὺ τεχνικώτερα σκαρωμένο.

Εἶπα παραπάνου πὼς τὸ δῖμα εἶναι φτιασμένο γιὰ τὴ σκηνή καὶ τὸ ξαναλέω. Ἀμα παρασταθεῖ, καὶ τὸ ἐλπίζω νὰ παρασταθεῖ, γλήγορα μάλιστα στὴν Πόλιν ἢ ἐδῶ, τὴν ἐπιτυχία τὴν ἔχει ἀπὸ τώρα σίγουρη. Στὸ θέατρο τραβιέται κανεὶς ἄθελα ἀπὸ τὴ δράση καὶ δὲν προσέχει καὶ τόσο στὶς λεπτομέρειες. Λίγη τέχνη τοῦ συγγραφέα χρειάζεται γιὰ νὰ δεθεῖ ὁ θεατὴς, καὶ τὴν τέχνην αὐτὴν ὁ κ. Φυτίλης τὴν ξέρει περίφημα καὶ τὴ μεταχειρίζεται μ' ἀπλοχεριά. Ἐχει σκηνὲς τὸ δῖμα, ὅχι μιὰ οὔτε δύο, ποῦ θὰ φέρουνε δάκρυα στὰ μάτια κ' ἔχει ἄλλες ποῦ θὰ ἡλεχτρίσουνε τὰ χέρια σὲ χειροκροτήματα. Στὴ σκηνὴ ἀπάνου μὴν πορεῖ κι ὁ Λουκάς ἀκόμα νὰ συνεπάρει τὸ θεατὴν καὶ νὰ σκεπάσει μερικὰ ἄσκημα σημάδια, κι ἄλλα κακότεχνα, τοῦ χαρακτήρα του. Ἐκείνη ὁμως ποῦ θὰ συγκινήσει στὴ σκηνή, ὅπως συγκινεῖ καὶ στὸ βιβλίον, ἐκείνη ποῦ θὰ βουρκώσει μάτια καὶ θὰ σπαράξει ψυχές, εἶναι ἡ Σμαράγδα, ἡ εὐγενικὴ καὶ μεγαλόψυχη γυναῖκα, τὸ ἄθρο αὐτὸ λουλουδι ποῦ ἡ κακία τοῦ μοῖρα τῶρξε στὴν ἀσφυκτικὴ καὶ πλημμυρισμένη ἀπὸ ἐγωϊσμὸ σέρα ἐνὸς ἀνθρώπου, ποῦ ὅσο βασανισμένη κι ἔχει κι ὅσο ἐλπεινὰ κι ἂν τελιώνει τὴ ζωὴν του, δύσκολο νὰ κινήσει τὴ συμπάθεια, ἀφοῦ τὴ συμπάθεια ἀναγνώστη καὶ θεατὴ ἀλάκερη τὴν κερδίζει αὐτὴ μὲ τὴν ἀγγελικὴν καλοσύνην της καὶ τὸ σπαρχτικὸν της μαρτύριο.

Ὅχι μοναχὰ γιὰ τὴν τεχνικὴν πλοκήν τοῦ δράματος του, μὰ καὶ γι' ἄλλα πολλὰ—ποῦ καιρὸς καὶ ποῦ τόπος νὰν τὰραδιάσει κανεὶς ἕνα ἕνα;—μὴν πορεῖ νὰ περὶφανεῖται ὁ κ. Φυτίλης. Μὰ περισσότερο ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ περὶφανεῖται γιὰτὶ ἐδημιούργησε μιὰ τέττα ὑπέραχη Σμαράγδα ποῦ κάθε φημισμένος δραματογράφος μὴν πορεῖ νὰ τοῦ τὴ ζηλέψει γιὰ ἔργον του.

Δ. Η. Ταγκ.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ. — ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ — 1905 — Ἡ ἐφορεία ποῦ διευθύνει τὰ Ἐθνικὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα τῆς Πόλης, γιὰ ναυξήσῃ τὰ ἔσοδά τους ἀποφασίσει κάθε χρόνο νὰ τυπώῃ ἕνα ἡμερολόγιον καὶ τὰ κέρδη ποῦ θὰ μένουνε νὰ μπαίνουνε στὸ ταμεῖον τῶν Καταστημάτων. Ὁ πρῶτος τόμος τοῦ ἡμερολογίου τοῦτου τυπώθηκε μὲ τὴ φροντίδα τῶν κ. κ. Ι. Σιώτη, Α. Καζανόβα καὶ Σ. Ναρλῆ, ποῦ διαλεχτήκανε γιὰ «Συνταχτικὴ Ἐπιτροπὴ» μὲ γραμματεία τὸν κ. Ι. Ἰωαννίδην Βασπορίτην. Τὸ βιβλίον μὲ τὸ σκοπὸ ποῦ βγαίνει πρέπει νὰ ὑποστηρίχῃ ἀπὸ καθένα. Ὅταν ἡ φιλανθρωπία ζητᾶ τὸν ὀβολόν τοῦ ἀλλοινοῦ μὲ τέτοιον ὁμορφον τρόπο, τὰ χέρια πρέπει ν' ἀνοίγουνται εὐκολα. Ὁ ἀγοραστής τοῦ ἡμερολογίου αὐτοῦ δὲ θὰ δώσῃ μονάχα τὸ λίγο χρῆμα του ξέροντας πὼς θὰ πιάσῃ τόπον, μὰ συνάμα θὰ ποχτήσῃ κ' ἕνα βιβλίον πολυσέλιδον, καλλιτεχνικώτατον τυπωμένο, μὲ πολλὰς κι ὁμορφες ζουγραφίαι, μὲ χίλιες δύο χρήσιμες πληροφορίες, πρὸ πάντων γιὰ τοὺς ἐμπορευόμενους μὰ καὶ γιὰ κάθε ἐπιστήμονα ἢ περίεργον ποῦ θέλει νὰ πλουτίσῃ τίς γνώσεις του. Τέτοιον ἡμερολόγιον ἀληθινὰ τιμοῦν ἐκείνους ποῦ τὰ βγάνουν. Ἄξαφνα μὲ τὸν τέλειον πίνακα γιὰ τὰ μέλη τοῦ Οἴκουμηνικοῦ Πατριαρχείου καὶ μὲ τίς στατιστικὰς εἰδήσεις

πόσοι δὲ θὰ ὠφεληθοῦν! Κι ὅσα γράφονται γιὰ τὰ φιλανθρωπικὰ Καταστήματα, ποῖον θαυμασμὸν δὲ θὰ γεννήσουν, ὅταν σκεφτῇ καθένας τί κατορθώνει ἡ ιδιωτικὴ πρωτοβουλία τοῦ Ρωμιοῦ, ποῦ στὸ ζήτημα τοῦτο πραγματικὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ κάθε ἄλλο λαόν. Καὶ δὲ μιλάει τὸ ἡμερολόγιον μόνο γιὰ τὴν φιλανθρωπία ποῦ τρανὸν τὸ θρόνον της ἔχει στήσει στὴν Πόλιν, ἀλλὰ καὶ γιὰ κείνην ποῦ δείχνεται περήφανη σὲ ἄλλες πολιτεῖς στὶς τέσσαρις ἄκρες τοῦ κόσμου, ὅπου ὑπάρχουν κ' Ἕλληνες.

Ἐχει καὶ τὸ φιλολογικὸν τοῦ μέρους τὸ ἡμερολόγιον, πλούσιον μὴν πορεῖ νὰ πῇ κανένας, μὰ ὅχι καὶ ἴδια πετυχημένο. Βρίσκει κανεὶς ἐκεῖ μέσα πολλὰ ὁμορφα νὰ διαβάσῃ, μὰ εἶναι καὶ μερικὰ ποῦ καλῆτερα νὰ τὰ περάσῃ χωρὶς νὰ τὰ κοιτάξῃ. Μὰ αὐτὰ εἶναι δευτέρης γραμμῆς πράγματα καὶ διορθώνονται μὲ τὸν καιρόν. Τὸ σπουδαῖον εἶναι ὅτι τὸ ἡμερολόγιον βγαίνει γιὰ σκοπὸν ποῦ τὸν καθένας πρέπει νὰ συγκινήσῃ καὶ νὰ τὸν κἀνῃ νὰ σφίξῃ γκαρδιακὰ τὸ χέρι ἐκείνων ποῦ σκέφτηκαν τέτοιον πρᾶγμα, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τὸ ὁμορφόν τοῦ ἔργου θὰ τραβήξῃ μπροστὰ.

ΤΗΣ ΕΞΟΧΗΣ. — Εἰκόνες καὶ διηγήματα ἐπὶ Ι. Γαίης. — ΤΟΜΟΣ Α' — ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. Καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο μὰς ἔρχεται ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, ἀπὸ τὴν ἄλλην καρδίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ συγγραφέας του εἶναι καὶ διδάχτορας τῆς φιλολογίας. Ὁ τίτλος αὐτοῦ δὲν πιστεύουμε νὰ τοῦδωσι τίποτα περισσότερο γιὰ νὰ δυναμώσῃ τὸ συγγραφικόν του τάλαντον. Τὰ διηγήματα τοῦ κ. Γαίης εἶναι γραμμένα ἀπάνου στὸ ἠθικοσυγγραφικόν καλοῦσι, μὰ οἱ ὑποθέσεις του κοινές καὶ πλεγμένες μὲ τρόπον ποῦ νὰ μὴ μὴν ποροῦν νὰ σιμώσουνε στὸ ἀληθινὸν καλλιτέχνημα. Σ' αὐτὸ βέβαιον φταίει μοναχὰ ὁ κ. Γαίης, γιὰτὶ ἡ ἐξοχὴ στὸν καλλιτέχνην, ποῦ ἔχει μάτι νὰ βλέπῃ, δέχεται χίλιες ἄλλες δύο ἀφανταστες ὁμορφίαις, κ' οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξοχῆς εἶναι πολὺ κατὰλληλοι γιὰ νὰ χρησιμεύουνε ὡς βάση σὲ δυνατὰ κι ἀληθινὰ ψυχολογικὰ διηγήματα. Δὲν ξέρουμε ἂν λείπῃ πολὺν καιρόν ἀπὸ τὴν πατρίδα του ὁ κ. Γαίης, κι ἂν ὁ τόπος, ὅπου σήμερον ζῇ, ἔγινε γι' αὐτὸν περιβάλλον, ποῦ δὲν τόνε βοηθᾶ νὰ πλάσῃ ὁμορφα. Φαίνεται ὁμως καθαρά ὅτι ὁ συγγραφέας ἀπὸ θύμησης παλιῆς παίρνει τίς περισσότερες ἱστορίες του· μὰ ἡ ἀναπλαστικὴ του φαντασία δείχνεται ἀδύνατη καὶ σ' ἀρκετὰς μερίδας τὸν ξεγελάει καὶ τὸν κάνει νὰ παραστραπῇ τὸ χέρι του τὴ στιγμήν ποῦ πασιλίζει νὰ τραβήξῃ δυνατὴ πινελιὰ γιὰ νὰ χρωματίσῃ εἴτε ἕνα πρόσωπον, εἴτε ἕνα συναίσθημα. Εἶναι πάρα πολὺ βέβαιον ὅτι οἱ χωριότες τῆς Κέρκυρας, ἂν τύχαινε νὰ διαβάσουν τὰ διηγήματα τοῦτου, τίς περισσότερες φορὲς θὰ διαμαρτυροῦσαντε ἐναντία τοῦ συγγραφέα, ἀντὶ νὰ τόνε χειροκροτήσουνε, γιὰτὶ τοὺς παρουσιάζει πολὺ διαφορετικούς ἀπὸ ὅ,τι ἀληθινὰ εἶναι στὴν καλὴ ἢ τὴν ἄσκημην ὄψιν τους. Δὲ λέμε πὼς μέσα στὶς 252 σελίδας δὲν εἶναι καὶ μερικὲς ὁμορφες καὶ πετυχημένες· μὰ αὐτὲς εἶναι τόσο λίγες, μπροστὰ στὶς ἄσκημες! Διαβάσαμε στὶς ἐφημερίδας μερικὰ θούρια κριτικὰ ἄρθρα, δημοσιογραφικὰ γραμμένα, γιὰ τὰ διηγήματα τοῦτου. Στούς κριτικούς αὐτοὺς κάνουμε μιὰ ρώτησιν. Ἄν ἔγραφαν ποτὲς τοὺς διηγήματα θὰ παίρνανε γιὰ μοντέλον τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γαίης, ἀνίσως θέλανε νὰ γράφουν ἀληθινὰ; Δὲν τὸ πιστεύουμε. Μὴν πορεῖ ὁμως καὶ νὰ τῶπαιρναν· ποῖος ξέρει ἄμα γράφουν τέτοιες κρίσεις μὴν ποροῦνε νὰ γράφουν καὶ διηγήματα, ποῦ μπροστὰ τοὺς τὰ γραφόμενα τοῦ κ. Γαίης νὰ εἶναι πραγματικὰ ἀριστουργήματα.

Ο κ. Γκίκας θέλησε μονάχος του κι από άλλη μεριά νάναι τὸ βιβλίο του ἄσκημο· ἀπὸ τὴ γλωσσική μεριά. Γιατί δὲν τῷ γραφῇ σὲ γλώσσα δημοδμορφη, ἄξαφνα στὴ δημοτική, ποὺ σ' ἀρκετὲς μεριές δείχνει ὅτι τὴν ξέρει πολὺ καλά; Προτίμησε τὴν ἀνάκατη γλώσσα. Μὰ νὰ ποὺ τὸν ἔφερε ἡ προτίμησις αὐτή. Μὰ ἀπόδειξη ἀκόμα ὅτι τὸ γλωσσικὸ αἶσθημα βαδίζει πλάι μὲ τὸ τεχνικὸ. Ὁ ἀληθινὸς καλλιτέχνης τὸ βλέπει εὐκόλως αὐτὸ καὶ τὸ νοιώθει. Κ' ἕνα βιβλίο ποὺ κλεῖ μέσα του τὴ γλωσσική ψευτιά, δὲν μπορεῖ παρὰ καὶ στὴν τεχνική του ὅψη νάναι ψεύτικο. Γι' αὐτὸ τὰ δηγήματα τοῦτα ἂν γράφονταν καὶ στὴν καθαρεύουσα τὴν ἀγνή, τὴν ἴδια ἐντύπωση θὰ μᾶς ἔκαναν. Νὰ περιμένουμε πῶς ὁ Β' τόμος τοῦ κ. Γκίκα θὰ εἶναι καλλίτερος; Ἀς τὸ ἐλπίζουμε.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ

6

ΤΟ ΝΗΣΑΚΙ ΜΑΣ

Α'.

Γύρω τριγύρω θεωρεῖς ἕνα στεφάνι ἀπὸ κάτι νησάκια μικρά, ποὺ στὴ μπουνάτσα ἀπὸ μακριὰ σοὺ φαίνονται σὰν πάπιες στὰ νερά, κι' ἀπὸ κάτι βράχους ὀλόξερους, ποὺ πολλές φορές τοὺς πνίγει ἡ φουρτούνα τοῦ χειμῶνα μὲ τὰ μανιωμένα κύματα τῆς καὶ τοὺς τρελλοὺς ἀφρούς τῆς. Στὴ μέση σὰν ἕνα βραχόνησο πρὸ μεγάλου ἔχει ὑψωμένη τὴν κορφοῦλά του τὸ μικρὸ μας νησάκι, τὸ Καστελλόριζο, ποὺ στὴν ἀρχαίότητα ὀνομαζότανε *Μερίσιη*. Τὸ μόνο καὶ ξεχωριστὸ στολίδι του εἶναι τὸ μορφὸ λιμανάκι του, ποὺ βλέπει κατὰ τὸ βορρᾶ ἀντικρὺ στὸν Ἀντίρρην καὶ ποὺ γέννηκεν αἰτία ἀπὸ τὰ πρὶν παλιὰ χρόνια ἀκόμα νὰ κατοικήθῃ ὁ ἄγονος αὐτὸς βράχος. Γιατί χωρὶς τὸ ἀσφαλέστατο αὐτὸ λιμανάκι του θὰ εἴταν ἐξάπαντος ἔρημο τὸ νησάκι μας, ποὺ μὴτε δάση ἰσκιωμένα ἔχει, μὴτε λιβάδια καταπράσινα, μὴτε χωράφια σπαρτωμένα, μὴτε πεδιάδες γεμιστὲς χλωροσιὰ. Μονάχα βουνάκια φαλακρά καὶ βράχους ἄβατους τὸ πρὶν πολὺ καὶ γκρεμοὺς φοβεροὺς καὶ ρυάκια ξερά εἶναι καταδικασμένο νὰ βλέπῃ τὸ μάτι τοῦ φτωχοῦ νησιώτη, ποὺ ἀναγκάζεται νὰ νασύρῃ τὴν πρηγοριὰν ἀπὸ τὴ μάνα του τὴ θάλασσα καὶ τὸν οὐρανὸ τὸν πατέρα του. Λίγα μόνο δέντρα, τὰ πρὶν πολλὰ ἑλιές, καὶ κάμποσα χαμόκλαδα καὶ μία χλόη ἀραιή κι' ὀλόφωχη σκεπάζουν τὴ γύμνωσις τοῦ ξεροῦ αὐτοῦ νησιού, ποὺ μας ἔδωκεν ἡ ἄστοργη Μοῖρα γιὰ παντοτεινὴ κατοικία, καὶ πολὺ ὀλίγοι κῆποι καὶ καμπὸς ἀμπέλια παρουσιάζουν ἀνθισμένην ὄψιν καὶ δείχνουν τὸ χρῶμα τῆς ξηρᾶς τὸ πρὶν γλυκὸ, τὸ πράσινο. Ἀλλοίμονο!

Κι' ὅμως πόσῃ ἀγάπῃ δὲν κρύβουν γιὰ μᾶς οἱ βράχοι αὐτοί, ποὺ εἶδαν τὰ πρῶτα παιδικὰ βήματά μας, κι' ἤκουσαν τὰ πρῶτα παιδικὰ τραγούδια μας κι' ἀντήχησαν τὶς πρῶτες ἀληθινὰς χαρὲς μας! Καὶ πόσο μᾶς μαγεύει ἡ φτωχικὴ αὐτὴ φυτρωσιὰ ποὺ ρίχνει τὸν ἴσκιό της στοὺς καημένους ἀπὸ τὸν ἥλιο βράχους τοῦ νησιού μας καὶ ποὺ μᾶς ἀποκοίμισε κατὰ ἀπὸ τὰ φύλλα της, ἀφίνοντας τὸ θαλασσινὸ ἀγέρι νὰ μᾶς γλυκοδροσιῇ!

Ὅταν εἴμαστε ριγμένοι στὴν ἄστοργη τῆς ξενιτειᾶς ἀγκάλη, μὲ τί πόνο θυμούμαστε τὸν ἀγαπημένο αὐτὸ βράχο, ποὺ νοματίζεται πατρίδα καὶ ποὺ ἡ θύμησὶς του μᾶς φέρνει στὸ νοῦ τὶς πρὶν γητεῦτες στιγμὲς τῆς περασμένης μας ζωῆς. Καὶ μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε μὲ τί λαχτὰ τὸ ναυτόπουλο, ἀπάνω στὸν κάσσορο τοῦ καρδιοῦ ξαπλωμένο, ἐνῶ ὁ ἀγέρας φυσᾷ πρὶν, νοσταλγεῖ τὰ βουνάκια τοῦ νησιού μας καὶ βρέχοντας τὰ ἡλιοκαμένα μάγουλά του μὲ δάκρυα μαργαριτάρια, τραγουδεῖ:

Καημένο Καστελλόριζο, ψηλὴ νὰ τὰ βουνά σου
κι' ὁμορφὲς εἰν' οἱ κοπελιές ποὺ κύνουν τὰ κλαδιά σου.
Ἄραγε θὰ τάξιωθῃ τοῦ τόπου μου τὰ μέρη
τῆς γειτονίας τὶς ὁμορφὲς καὶ τὸ δικό μου ταῖρι;
Καημένο Καστελλόριζο, πῶς εἶναι πολλὰ καράδια
ἔχεις κορίτσια ὁμορφα καὶ ναῦτες παλληκάρια.
Ὀλόπικρ' εἰν' ἡ ξενιτειὰ, πικρὸ τὸ ξένο χῶμα,
ὅλα πικρὰ τῆς ξενιτειᾶς καὶ τὰ λουλούδια ἀκόμα.

Β'.

Τὸ νησάκι μας ζῇ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ὅλοι πᾶνω κάτω οἱ νησιῶτες μας εἶναι ναυτικοί. Ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ ρίχνονται στὸν ἀγῶνα τῆς θάλασσας. Τὸ πρὶν πολὺ μέρος τῆς ζωῆς τοὺς εὐώνει μέσα σταῦ καραβιῶν τὴν ἀγκαλιά, κάτω ἀπὸ τὶς σταύρωσις καὶ τὰ σκοινιά. Συνειθισμένοι τόσο στὶς τρικυμίες τῆς «γλυκοκυματοῦσας» πικροθάλασσας, ὅσο καὶ στὶς ἀντάρες τῆς ζωῆς, εἶναι σ' ἀπίστευτο βαθμὸ ἡμεροὶ κ' εἰρηνικοί. Ἡ καρδιά τους εἶναι γεμάτη γλυκάδα κι' ἀγάπη ἀπέραντη σὰν τὸν ὁρίζοντα ποὺ κάθε μέρα βλέπουν τὰ ναυτοπούλα μας. Μέσα στὴν τραχύτητα ποὺ βλέπεις πολλές φορές στὰ λόγια τους, ξεδιαλίζεις μιὰ καλωσύνη καὶ μιὰ παιδική, ἔτσι νὰ πῶ, ἄθωότητα. Αἰώνιον πολιτισμὸς δὲ θὰ ἡμέρωνε τόσο τοὺς ναυτικούς πληθυσμούς τῆς φυλῆς μας. Στολισμένοι ἀπὸ κάθε γενναῖο συστατικὸν κι' ἀπὸ κάθε ἀρετὴ, ὑπομονή, φιλοστοργία, δικαιοσύνη, πατριωτισμὸ, ἐλπίδα κ' οἰκονομία, κερδίζουν τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ἐκτίμησιν σου, εὐθὺς ποὺ θὰ τοὺς γνωρίσης.

Ὅλοι καλὲς καρδιές. Χαρούμενοι κι' αἰώνια χαρούμενοι. Πάντα γελοῦν, πάντα τραγουδοῦν, πάντα χωρατεύουν. Κάνεις κέφι νὰ τοὺς ἀκούς νὰ σου διηγούνται κάτι κομμάτια ἀπὸ τὴ ζωὴ τους. Ἐκεῖ παίρνουν καὶ δίνουν τὰ μπρίκια, οἱ ἀνέμοι, τὰ ἔξαρτα, τὰ κύματα. οἱ βροχές, οἱ μπουνάτσες, οἱ κόρφοι, τὰ λιμάνια, οἱ ράντες, οἱ στεριές, οἱ γουλέττες.

Καὶ κρύβουν μέσα στὴν ψυχὴ τοὺς οἱ νησιῶτες μας κάτι ποὺ δὲν τοὺς ἀρίνει νὰ μείνουν μιὰ ὥρα ἡσυχί κ' εὐχαριστήμενοι σὲ κείνο ποὺ θεωροῦν. Τὸ ἀνήσυχο τῆς ψυχῆς, ἕνα ἀπὸ τὰ πρὶν σημαντικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς μας. Σὰν εἶναι στὴν πατρίδα γυρεύουν τὸ ταξεῖδι, σὰν εἶναι στὰ νοῖα πέλαγο ποθοῦν τὴ στεριά, σὰν εἶναι στὸ σπῆτι περιμένουν μ' ἀνοπομονησιὰ τὴν ὥρα ποὺ θὰ τσουρμάρουν καὶ θάνοϊξουν τὰ πικρὰ γιὰ τὸ ταξεῖδι. Περιέργο. Στὴ μπουνάτσα νὰ θέλουν τὴ θάλασσα-ταραχὴ καὶ στὴν τρικυμία νὰ παλεύουν σὰν ἥρωες γιὰ τὴ γλυκεῖα ζωὴ ζητώντας τὴν ποθητὴ γαλήνη.

(Ἀκολουθεῖ)

Καστελλόριζο

Μ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ἐνα περίεργον. Δυὶ «Ἀντιγόνας» ἐστιναχτήκαν σήμερ τὴν μέσῃ στὸ «Ναυμῆ», κ' οἱ δυὸ μεταφρασμένους ἀπὸ Γυμνασιάρχους.

— Ἡ μιὰ στὸ περασμένο φύλλο, καὶ ἡ ἄλλη στὸν ἀριθμὸ 69 (μεταφραστὴς τῆς δευτέρας ὁ Γυμνασιάρχης Πρωτοπαπᾶς καὶ ἐστιναχτής του ὁ συνεργάτης μας Κώστας Παρορίτης).

— Εὐχόμεστε νὰ βρεθοῦν κι ἄλλοι Γυμνασιάρχους νὰ ρηχτοῦν τῆς «Ἀντιγόνης». Τέτια γλέντια σχολαστικά πρέπει νὰ κερδοπλερώνονται.

— Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ Ρούσικα καράβια ποὺ βούλιαξε ὁ Τόγκος βρισκόταν καὶ τὸ ταμεῖο τῶν Πανσλαβιστῶν.

— Ἀπ' αὐτὸ, καθὼς γνωρίζετε, πλερώνονται οἱ δημοτικιστὰδες.

— Τὴ θλιθερὴ εἴδησι μᾶς τὴν ἀνάγγελος μὲ κρυπτογραφικὸ τηλεγράφημα ὁ Ποδοδονόσιος, ποὺ αὐτὸ, λέει, τὸν ἐμποδίζει νὰ σταλῇ καὶ στὸν Παπαντωνίου τὰ ρούβλια ποὺ τοῦ εἶχε τάξει γιὰ τὴν ἐλαγία του στὸ «Πετροπαδίσκη».

— Ἐνα πρόγραμμα ἀνθρωπινὸ, σὲ ζωντανὴ γλώσσα γραμμένο, δημοσίεψε ὁ τίσιος τοῦ «Ἀθηναίου».

— Καὶ μὲ τὸ πρόγραμμά του μᾶς πείθει ὁ καλὸς τίσιος πᾶς ὅτι τάξει θὰ τὸ κάνει, γιὰτὶ ἂν εἶχε σκοπὸ νὰ γελήσει τὸν κόσμον θὰν τοῦ μίλουσε μὲ τὴν καθαρεύουσα.

— Στ' ἄλλο φύλλο θὰ δημοσιεύσουμε ἕνα ἄρθρον τοῦ Νιρβάλα γιὰ τὸ Ρωμῆικο θέατρο ποὺ δημοσιεύτηκε Ρούσικα στὴ «Ζυγαρία» τῆς Μόσχας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν Γερμανίαν-Βερλίνον

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ

Φράγκα χρυσὰ 10,000,000

ΕΛΛΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ὑποκαταστήματα

Ἐν Κωνσταντινί, Σμύρῃ, Θεσσαλονικίῃ, Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Πραγκοῦριον ἐν Ἀμβούργῳ

Ἐνεργεῖ προεξοφλήσεις, εἰσπράξεις γραμματίων, τηλεγραφικὰς πληρωμὰς, ἀγορὰν καὶ πώλησιν συναλλαγματίων, ἐκδίδει πιστωτικὰς ἐπιστολάς (lettres de Crédit) δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀνατολήν καὶ πᾶσαν ἑλληνὴν χώραν, ἀγοραπωλησίας χρεωγράφων παντὸς εἶδους, χορηγῆσις δανείων καὶ ἀνοικτῶν λογαριασμῶν ἐπὶ ἐνεχρῶν χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων, καὶ ἐν γένει ὅλας τὰς χρηματικὰς ἐργασίας καὶ ὅλας τὰς τραπεζικὰς παντὸς εἶδους.

Τυπὸν καταθέσεων

Ἡ Τράπεζα δέχεται καταθέσεις εἰς χρυσὸν καὶ τραπεζογραμμάτια πληρώνουσα

Διὰ καταθέσεις εἰς χρυσὸν

2 ο) ἀποδοτέας εἰς πρώτην ζήτησιν

2 1) 2 ο, ο » μετὰ τρεῖς ἕως ἑξ μῆνας

3 ο) » » ἑξ μῆνας ἕως 2 ἔτη

Διὰ καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια

2 1) 2 ο) ἀποδοτέας εἰς πρώτην ζήτησιν

3 ο) » » μετὰ τρεῖς ἕως ἑξ μῆνας

3 1) 2 ο) » » ἑξ μῆνας ἕως 2 ἔτη

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σπ. Μελ. Λυπούμαστε, μὰ δὲ μᾶς κάνουν. Τὸ ἐπίγραμμα μάλιστα σ' ἕνα κρανίον τὸ βόηκας πῶς εἶναι γραμμένο γιὰ ἕνα κρανίον... ἀδελφὸν. — κ. Ρωσσοφίλο. Τὸ «Πετροπαδίσκη» δὲν εἶναι τυπογραφικὸ λάθος. Ἐστὶ λέγεται Ρούσικα καθὼς βεβαίως τὸν Παπαντωνίου ὁ φίλος Ρωσσολόγιος κ. Ἀγαθ. Κωνσταντινίδης. — κ. Φιλ. Φιλ. Νὰ μᾶς πῆτε πρῶτα τ' ἀληθινὸν σας ὄνομα κ' ἔπειτα βλέπουμε. Μήπως εἴσατε δῶ λίγους μῆνας στὴ Λαφίνα καὶ μᾶς γράφατε ἀπὸ κει;